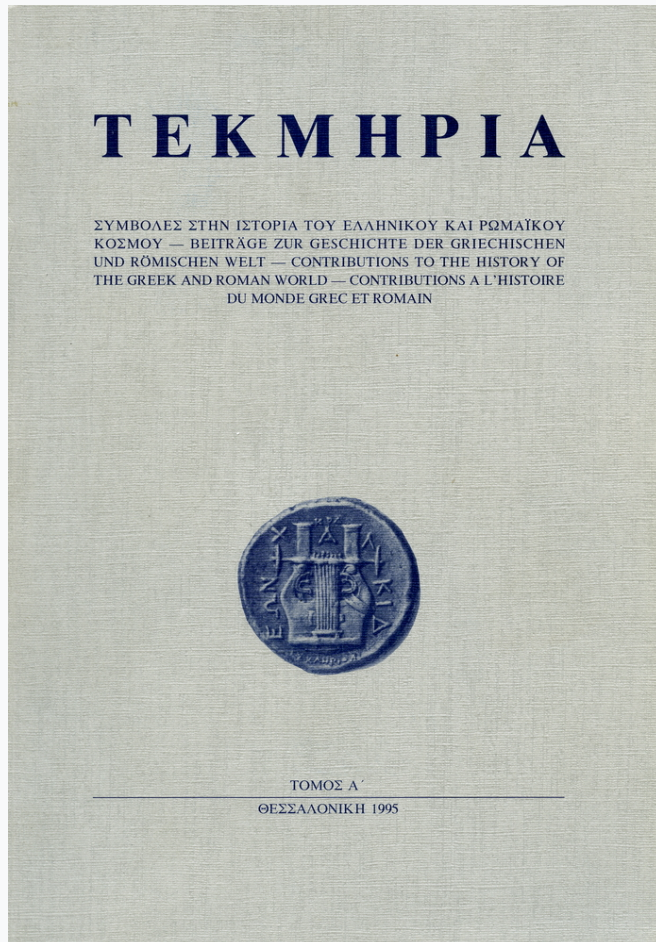

Tekmeria

Vol 1 (1995)

Φλαουία Ήδέα: Έπιτάφια έπιγραφή από τη
Θεσσαλονίκη τών αυτοκρατορικών χρόνων

ΕΛ. ΤΡΑΚΟΣΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΑΛΑΚΙΔΟΥ

doi: [10.12681/tekmeria.99](https://doi.org/10.12681/tekmeria.99)

To cite this article:

ΤΡΑΚΟΣΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΑΛΑΚΙΔΟΥ Ε. (1995). Φλαουία Ήδέα: Έπιτάφια έπιγραφή από τη Θεσσαλονίκη τών αυτοκρατορικών χρόνων. *Tekmeria*, 1, 130–135. <https://doi.org/10.12681/tekmeria.99>

ΕΛΕΝΗ ΤΡΑΚΟΣΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΑΛΑΚΙΔΟΥ

ΦΛΑΟΥΪΑ ΗΔΕΑ ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΑΠΟ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ*

Ένα μεγάλο μέρος του έκτεταμένου ανατολικού νεκροταφείου της αρχαίας Θεσσαλονίκης, είναι γνωστό, ότι καλύπτεται από τη σημερινή Πανεπιστημιούπολη. Η χρήση του με άφετηρία τὰ ἑλληνοιστικά χρόνια ἐμφανίζει μία σχεδόν ἀδιατάρακτη συνέχεια ὡς τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ.¹

Σήμερα ἐλάχιστα κατάλοιπα in situ δηλώνουν τὴν ἀρχικὴ χρήση τοῦ χώρου. Μερικὰ δείγματα τάφων καὶ οἰκοδομικὰ μέλη κτισμάτων ταφικοῦ χαρακτήρα εἶναι ἐνταγμένα στὸ πράσινο ἢ ἐγκλωβισμένα ἀνάμεσα στὰ σύγχρονα κτίρια, ἀδιάψευστα, μοναδικὰ στοιχεῖα τῆς πολιτισμικῆς ἱστορίας τῆς πόλης, ἔργα ἀνθρώπων μιᾶς κοινωνίας τῆς ἀρχαιότητας.

1. Τὸ μνημεῖο

Στὸ δυτικὸ ὑπαίθριο χωρὸ τοῦ Μετεωροσκοπείου, ἀπέναντι ἀπὸ τὴ Νομικὴ Σχολή, βρίσκεται ἀπὸ χρόνια κοντὰ σὲ μιὰ μαρμάρινη λάρνακα ὁ ὀρθογώνιος ἐνεπιγραφὸς λίθος, πού ἀποτελεῖ καὶ τὸ ἀντικείμενο αὐτοῦ τοῦ ἀρθρου (εἰκ. 1). Δυστυχῶς δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἰχνηλατήσῃ κανεὶς τὴν ἱστορία

* Θερμὲς εὐχαριστίες ὀφείλω στὸν καθηγητὴ κ. Ἰ. Τουλουμάκο καθὼς καὶ στίς φίλες συναδέλφους τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ ΑΠΘ, Μ. Κοντογιάννη καὶ Χ. Παλιαδέλη, γιὰ τίς παρατηρήσεις τους στὴν τελικὴ μορφή τοῦ κειμένου. Τίς φωτογραφίες ἐπιμελήθηκε ὁ φωτογράφος τοῦ Μουσείου Θεσσαλονίκης, Κωστής Τουτουνητζίδης, ἐνῶ τὸν καθαρισμὸ τοῦ μαρμάρου ὁ τεχνίτης-συντηρητὴς Δ. Δημητριάδης μετὴ βοήθεια τοῦ Χ. Πλιάκου.

1. Τὰ νεκροταφεία τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι ἀδημοσίευτα. Ἐκθέσεις τῶν ἀνασκαφῶν καὶ ἐπιμέρους στοιχεῖα ἀναφέρονται κυρίως στὰ Χρονικά τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Δελτίου καὶ στὰ Μακεδονικά. Ἐνδεικτικὰ βλ. ΑΔ 21, 1966 (1968) Β₂, 334-6, ΑΔ 22, 1967 (1969) Β₂, 391-2. Ἐπίσης τὸν ὁδηγὸ τῆς ἐκθεσης «Θεσσαλονίκη. Ἀπὸ τὰ προϊστορικά μέχρι τὰ χριστιανικά χρόνια», Ἀθήνα 1986, 38, 66 κ.έ., εἰκ. 38, 40 καὶ ΑΔ 36, 1981 (1985) Β₂ Χρον. 311. Γιὰ τὴ χρήση του στὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ βλ. καὶ τὴ σχετικὴ ἀναφορὰ τῆς Ε. Μαρκῆ, Ἀνίχνευση παλαιότερων ἐπιδράσεων στὴν παλαιοχριστιανικὴ ταφικὴ ἀρχιτεκτονικὴ καὶ τὴ νεκρικὴ λατρεία. Πρακτικά Α΄ Διεθνοῦς Συνεδρίου με θέμα «Ἡ Καθημερινὴ Ζωὴ στὸ Βυζάντιο», Ἀθήνα 1988 (1990), 97.

του μνημείου, μιά και τά αρχαιολογικά του δεδομένα, ίσως οριστικά, έχουν χαθεί.

Ἐρθογώνια ἐνεπίγραφη πλάκα, σπασμένη στή δεξιά πλευρά, ἀπό λευκό χοντρόκοκκο μάρμαρο μέ λοξές γκριζωπές ραβδώσεις (εἰκ. 2). Παρατηροῦνται λίγες ὀξειδώσεις καθὼς κι ἓνας μικρὸς κομμὸς στό κάτω δεξιό τμήμα τῆς ἔντονα διαβρωμένης ἐπιδερμίδας τοῦ μαρμάρου. Δέν ἀποκλείεται τὸ ὑλικὸ τοῦ φορέα τῆς ἐπιγραφῆς νά προέρχεται ἀπὸ λατομεῖο τῆς Θάσου.

Διαστάσεις: ὕψος 1,49-1,495 μ., πλάτος 1,55 μ. κάτω, στό μέσο 1,585 μ. καί πάνω 1,60 μ., πάχος 0,18 μ.

Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια καταλαμβάνοντας τὸ πάνω μεσαῖο τμήμα τῆς πλάκας δηλώνει ὅτι ἔχει διασωθεῖ στό μεγαλύτερο μέρος τῆς, ἐνῶ ἡ θέση ἀνεύρεσης τοῦ λίθου καθὼς καί ἡ ἴδια ἡ ἐπιγραφή βεβαιώνουν ὅτι προέρχεται ἀπὸ ἓνα ταφικὸ μνημεῖο, ἓνα ἡρώο.

Ἡ κύρια ἐπιφάνεια τῆς πλάκας εἶναι λεία στήν ἀρχική τῆς μορφῆ ἐκτός ἀπὸ τὸ κεντρικὸ τῆς τμήμα, πού ἔχει ἐλαφρὰ ἀλλοιωθεῖ κατὰ τὴ δεύτερη, προφανῶς, χρῆση τῆς ὡς οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ. Στὴ φάση αὐτὴ πρέπει νά λαξεύτηκε ἀδρά μέ βελονάκι τὸ κεντρικὸ τμήμα μέ σημεῖο ἐκκίνησης τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ἀριστερῆς πλευρᾶς, ἔτσι ὥστε νά δημιουργηθεῖ ἓνα βαθύτερο κατὰ 0,015-0,02 μ. ἐπίπεδο, διαστάσεων 1,28×0,93 μ. Ἡ λεία ἐπιφάνεια τοῦ λίθου παρέμεινε ἄθικτη κατὰ μήκος τῶν τριῶν ἄλλων πλευρῶν, σέ πλάτος πού κυμαίνεται ἀπὸ 0,22-0,33 μ., σχηματίζοντας πλατιά ταινία πρόχειρης, ἴσως, ἀναθύρωσης(;) γιὰ τὴν προσαρμογὴ τῆς σέ περίπτωση ἐντείχισης.

Ἡ πίσω ἐπιφάνεια εἶναι ἀπλῶς ξεχοντρισμένη μέ βελόνι ἐνῶ ὁ ἀριστερὸς κροτάφος εἶναι καθαρὰ δουλεμένος μέ ντισιλιδικο (ξοῖς). Ἡ πάνω στενὴ ἐπιφάνεια, ἀδροδουλεμένη μέ βελόνι στό πίσω τῆς τμήμα, ἐμφανίζεται πιὸ λεπτοδουλεμένη στό πρόσθιο σχηματίζοντας ταινία, πλάτους 0,08-0,10 μ., πού θυμίζει ταινία ἀναθύρωσης. Ἡ ἴδια ἐπιφάνεια φέρει δύο τόρμους. Ὁ πρῶτος, ὀρθογώνιος διατομῆς καί διαστάσεων 0,046×0,153×0,06 μ. (βάθος) —γίνεται πλατιύτερος κατὰ 0,022 μ. στό πάνω μέρος του—, ἀπέχει 1,06 μ. ἀπὸ τὴν ἀριστερὴ στενὴ πλευρὰ, θέση πού ἀντιστοιχεῖ στό μέσο περίπου τοῦ ἀρχικοῦ πλάτους τῆς πλάκας.² Ὁ δεύτερος, μικρότερος, πού ἀπέχει μόλις 0,04 μ. ἀπὸ τὴ χαμένη γωνία τοῦ ἀριστεροῦ κροτάφου, εἶναι τετράγωνος μέ πλευρὰ 0,03 μ. καί βάθος 0,02 μ.

Πρόκειται πιθανῶς γιὰ τόρμους σύνδεσης τῆς πλάκας μέ κάποιον ὑπερκαίμενο μέλος ἢ καί ἄλλα πλευρικά, τὸ εἶδος καί ἡ μορφὴ τῶν ὁποίων δέν εἶναι δυνατὸ νά καθοριστοῦν μέ ἀσφάλεια.

2. Τὸ ἀρχικὸ πλάτος τοῦ λίθου ὑπολογίζεται σέ 2,14 μ., ἂν πάρει κανεῖς ὑπόψη τοῦ τὴν ἀπουσία δύο γραμμάτων ἀπὸ τὸ σωζόμενο ἄκρο τῶν πρώτων στίχων καθὼς καί τοῦ περιθωρίου, πού προφανῶς πλαίσιανε τὴν ἐπιγραφή καί ἀπὸ τὴ δεξιά πλευρὰ.

Στὴν κάτω στενὴ πλευρὰ καὶ σὲ ἀπόσταση 0,475 μ. ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ κρόταφο ὑπάρχει, ἐπίσης, μικρὸς, τετράγωνος τὸρμος, πλευρᾶς 0,03 μ., μὲ ὑπολείμματα μολυβιοῦ, πού ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ πλάκα ἦταν στερεωμένη σὲ λίθινο μέλος. Ἄλλος ἓνας πρέπει νὰ ὑπῆρχε ἀντίστοιχα στό τμήμα πού ἔχει ἀποσπαστεῖ.

Ἡ μορφολογία τοῦ φορέα, ἡ ἐπεξεργασία τῶν πλευρῶν καθὼς καὶ ἡ δευτέρη χρήση τοῦ δέν ἐπιτρέπουν τὴ διατύπωση ὅποιασδήποτε ὑπόθεσης γιὰ τὸν προσδιορισμὸ τῆς θέσης τοῦ στό μνημεῖο ἀπὸ τὸ ὁποῖο προέρχεται. Ἡ ἀδυναμία αὐτὴ ἐνισχύεται ἄλλωστε καὶ ἀπὸ τὴν τυπικὴ ποικιλία πού χαρακτηρίζει τὰ ἠρώα. Τὸ βέβαιο εἶναι ὅτι ὁ λίθος ἦταν τοποθετημένος κατακόρυφα, ἴσως ὡς ἐπένδυση τμήματος μιᾶς μνημειακῆς ταφικῆς κατασκευῆς.

2. Ἡ ἐπιγραφή

Ἡ ἐνεπίγραφη ἐπιφάνεια στὴν κύρια ὄψη ἀφήνει ἓνα περιθώριο 0,50 μ. ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ κρόταφο ἐνῶ ἀπέχει 0,14 μ. ἀπὸ τὴν πάνω στενὴ πλευρὰ καὶ 0,90 μ. ἀπὸ τὴν κάτω. Παρατηρεῖται μία διαφοροποίηση στό βάθος τῆς χάραξης τῶν γραμμάτων, πού ὀφείλεται, ὅπως εἶναι ἀναμενόμενο, στή μεταγενέστερη λάξευση τῆς ἐπιφάνειας τοῦ φορέα.

Τὸ ἀριστερὸ περιθώριο ὑπαίνεισεται τὴν ὑπαρξὴ ἀντίστοιχου στή δεξιὰ πλευρὰ. Γενικά ἡ ἐπιφάνεια φέρει ρωγμὲς καὶ ἀσήμαντες ἀποκρούσεις στὶς ἀκμὲς.

Ἡ ταφικὴ ἐπιγραφή καλύπτει χῶρο, διαστάσεων 1,10x0,45 μ. (εἰκ. 3). Ὑψος γραμμάτων 0,06 μ. (Φ = 0,15 μ.)· διάστιχα 0,07 μ. Τὸ κείμενο ἔχει ὡς ἑξῆς:

Φλαουῖα · Ἡδέα · ἐαυ[τῆ]
ζώση καὶ Τ(ίτω?) Φλαου[ῖω]
Εὐπόρω τῶ ἀδελφ[ῶ]
τὸ ἠρώον ἐποίησε[ν .]

Κριτικὲς σημειώσεις. Πρὶν καὶ μετὰ ἀπὸ τὸ Ἡδέα ὑπάρχει στίξη. Οἱ λέξεις χωρίζονται μετὰξὺ τους μὲ μικρὸ *vacat*. Στ. 1: Ἀριστερός βραχίονας τοῦ Υ. Στ. 2: Πάνω τμήμα τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονα τοῦ Υ.

Ἡ γραφὴ εἶναι ἐπιμελημένη. Παρατηρεῖται παράλληλη χρῆση στρογγυλοῦ καὶ ρομβοειδοῦς Ο· τὸ τελευταῖο μὲ διακοσμητικὸ, ἴσως, χαρακτήρα ἐμφανίζεται μόνον στὰ ὀνόματα, πιθανότατα γιὰ νὰ δοθεῖ κάποια ἔμφαση στὰ πρόσωπα. Ἐπισημαίνεται ἐπίσης ἡ ὑπαρξὴ τετραγώνου Σ.

Ἡ ὀλιγόστιχη αὐτὴ ἐπιγραφή προστιθέμενη στό *corpus* τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Θεσσαλονίκης μᾶς προσφέρει δύο νέους Θεσσαλονικεῖς, τὴν Ἡδέα καὶ

τόν *Εὔπορο*, πού φέρουν τό, ὄχι σπάνιο ἄλλωστε, gentilicium *Φλάβιος*.³ Τά ἑλληνικά αὐτά ὀνόματα, γνωστά τόσο στή Θεσσαλονίκη⁴ ὅσο καί στόν εὐρύτερο ἑλληνικό χώρο, ἀπαντοῦν καί σέ ἄλλες περιοχές τῆς Μακεδονίας.⁵ Ἐπισημαίνεται ὅτι εἰδικά τό ὄνομα *Ἡδέα* μαρτυρεῖται ἤδη ἀπό τά ἑλληνιστικά χρόνια μέ τόν κληρονομημένο διαλεκτικό τύπο *Ἀδέα*.⁶

Τό gentilicium *Φλάβιος* πού συνοδεύει τά ὀνόματα *Ἡδέα* καί *Εὔπορος* τῆς ἐπιγραφῆς παραπέμπει στή γνωστή ρωμαϊκή τακτική τῆς ἀπονομῆς τῆς civitas.

Δέν ἀποκλείεται ἕναν ὁμώνυμο τοῦ *Εὔπορου* νά ἔχουμε σ' ἕναν ἐφηβικό κατάλογο ἀπό τή Βέροια τοῦ 177/8 π.Χ.⁷ στ. 20, μετά τήν ἀποδοχή τῆς πολῦ πειστικῆς διόρθωσης, πού ἔχει προτείνει ὁ J. M. R. Cormack.⁸

Παρά τήν πιθανή χρονική σύμπτωση δέν εἶναι δυνατό νά θεωρηθεῖ

3. IG X2, 1 index. Δ. Σαμάρης, Ἐπιγραφές, Ἀτομικές χορηγίες τῆς ρωμαϊκῆς πολιτείας καί ἡ διάδοσή της στή ρωμαϊκή ἐπαρχία Μακεδονία. I. Ἡ περίπτωση τῆς Θεσσαλονίκης πρωτεύουσας τῆς ἐπαρχίας. *Μακεδονικά* 26, 1987-8, 329-332. Ε. Τρακοσοπούλου-Σαλακίδου, Ἀπό τήν κοινωνία τῆς Θεσσαλονίκης τῶν αὐτοκρατορικῶν χρόνων: Νέα ἐπιγραφικά εὐρήματα. *Ἀρχαία Μακεδονία* V, 3, 3 στ. 3 (2ος αἰ. μ.Χ.). Γιά παρατηρήσεις σχετικά μέ τά ρωμαϊκοῦ τύπου ὀνόματα τῆς περιόδου αὐτῆς βλ. Α. Τατάκη, Ἀπό τήν προσωπογραφία στά ρωμαϊκοῦ τύπου ὀνόματα τοῦ 1.6x2.1, *Ἀρχαία Μακεδονία* IV, Θεσσαλονίκη 1986, 587, κυρίως, κ.έ.

4. Στή Θεσσαλονίκη ἀπαντᾷ ὁ σχηματισμός τοῦ ὀνόματος *Ἡδέα* κατά τόν ὑπερθετικό βαθμό τοῦ ἐπιθέτου. IG X2, 1, *890 στ. 1 (2ος αἰ. μ.Χ.). Γιά μια ἀρχαιότερη μαρτυρία βλ. Κ. Σουέρεφ, Ἀνασκαφή στήν Τούμπα Θεσσαλονίκης στό *Ἀρχαιολογικό Ἔργο στή Μακεδονία καί Θράκη*, 1, 1987, 238, εἰκ. 15 καί *Ἑλληνικός Πολιτισμός - Μακεδονία. Τό βασιλεῖο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου* (Ὁδηγός Ἐκθεσης στό Montreal), Ἀθήνα 1993, 76 ἀρ. 7 (320-315 π.Χ.) μέ τή διόρθωση τῆς ἐπιγραφῆς. Γιά τό ὄνομα *Εὔπορος* βλ. IG X2, 1, 245 II στ. 3 (2ος αἰ. μ.Χ.), *904 στ. 1 (2ος αἰ. μ.Χ.), *241 B στ. 2 καί 3 (1ος αἰ. μ.Χ.).

5. Τό *Ἡδέα* ἀπαντᾷ στή Βέροια βλ. π.χ. Ph. M. Petsas, Μήτηρ Θεῶν Αὐτόχθων, *Ἀρχαία Μακεδονία* III, Θεσσαλονίκη 1983, 2456 ἀρ. 17, πίν. 10 (194 μ.Χ.). Πρβλ. Α. Β. Tataki, Ancient Beroea. Prosopography and Society. Μελετήματα 8, Athens 1988, 192-3, ἀρ. 697, καί 319, 374, 385. Τό *Εὔπορος* μαρτυρεῖται καί στήν Ἄνω Μακεδονία βλ. Θ. Ριζάκης - Γ. Τουράτσογλου, *Ἐπιγραφές Ἄνω Μακεδονίας*, Ἀθήνα 1985, 61 ἀρ. ΕΛ. 50 (μέσα 2ου αἰ. μ.Χ.). Τά ὀνόματα στήν αὐτοκρατορική περίοδο ἀπαντοῦν καί στή Θάσο καθώς καί στόν εὐρύτερο νησιωτικό χώρο, ὅπως ἄλλωστε καί σ' ὄλο σχεδόν τόν ἑλληνόφωνο κόσμο, βλ. π.χ. P. M. Fraser - E. Matthews, A Lexicon of greek personal names, Oxford 1987, s.v.

6. Tataki, ὁ.π., 85 ἀρ. 26, 345, ὑπόσ. 109, (3ος αἰ. π.Χ.).

7. Β. Γ. Καλλιπολίτης, Στήλη μετ' ἀναγραφῆς δωρεᾶς καί καταλόγου ἐφήβων ἐκ Βεροίας. *Γέρας Ἀντωνίου Κεραμοπούλλου*, Ἀθήνα 1953, 303 κ.έ. Α. στ. 12 (177/178 μ.Χ.). Πρβλ. E. Robert, REG LXVII, 1954, 145, 158 (SEG 12-13, 398) καί Tataki, ὁ.π., 294 ἀρ. 1313.

8. J. M. R. Cormack, Progress Report on the Greek Inscriptions on the Trite Meris for IG X2, *Ἀρχαία Μακεδονία* I, Θεσσαλονίκη 1970, 195 ἀρ. 2.

ἀσφαλῆς ἢ πρόταση ἐνδεχόμενης ταυτοπροσωπίας τοῦ *Τ. Φλαου[ίου] Εὐπόρου* τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Θεσσαλονίκης μέ τόν *Φλάυιον Εὐπο[ρο?]* ἀπό τή Βέροια.

Εἶναι πιθανό ἡ *Ἡδέα* καί ὁ *Εὐπόρος* νά ἀνήκουν σέ μιά ἀριστοκρατική οἰκογένεια τῆς Θεσσαλονίκης, ἐκεῖνο ὁμως πού σίγουρα ἰσχύει εἶναι ὅτι προέρχονται ἀπό τό κοινωνικό στρώμα, πού εἶχε τήν οἰκονομική ἐπιφάνεια νά ἀνεγείρει ἕνα ταφικό οἰκοδόμημα μνημειακοῦ χαρακτήρα.⁹

Τέλος, πρέπει νά ἐπισημανθεῖ τό γεγονός ὅτι μέ τήν ἐπιγραφή αὐτή ἔχουμε μιά ἀκόμη μακεδονική μαρτυρία γιά ἴδρυση ἡρώου.¹⁰

Μέ δεδομένη τήν ποικιλία καί τόν πλοῦτο τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μορφῶν, πού ἐντάσσονται στό πραγματολογικό περιεχόμενο τοῦ ὄρου,¹¹ καθώς καί τά τοπικά ἀνασκαφικά εὐρήματα τοῦ εἴδους τόσο τῆς Θεσσαλονίκης¹² ὅσο καί τοῦ ἄλλου μακεδονικοῦ χώρου,¹³ δέν εἶναι δυνατό νά προσδιοριστεῖ ἡ μορφή τοῦ συγκεκριμένου ταφικοῦ κτίσματος.

Ἡ τυπολογία τοῦ μνημείου θ' ἀποτελοῦσε ἀσφαλῶς βασικό ἐπικουρικό στοιχεῖο γιά τή χρονολόγηση τῆς ἐπιγραφῆς. Ὡς μοναδικό ὁμως διαθέσιμο κριτήριο ἀπομένει τό παλαιογραφικό, πού ἀναμφίβολα ἐντάσσει τήν ἐπιγραφή στήν αὐτοκρατορική ἐποχή, ἐνῶ παράλληλα ἡ ἀναφορά τοῦ *gentilicium* *Φλάβιος* θέτει ἕνα *terminus post quem*, πού δέν εἶναι ἄλλο ἀπό τόν 10 μ.Χ. αἰώνα.

Ἀρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Ἑλένη Τρακοσοπούλου-Σαλακίδου

9. Σαμάρης, ὁ.π. 331.

10. Βλ. π.χ. IG X2,1, 303 στ. 4 (2ος αἰ. μ.Χ.), 444 στ. 4 (3ος αἰ. μ.Χ.), 563 I στ. 3, 4 (2ος/3ος αἰ. μ.Χ.), 579 στ. 3 (2ος/3ος αἰ. μ.Χ.) καί 608 στ. 4 (πρὶν τό 147-48 μ.Χ.). Πρὸβλ. Robert, *Les inscriptions de Thessalonique*, RPh 48 (1974) 232-233.

11. Βλ. π.χ. J. Kubinska, *Les monuments funeraires dans les inscriptions grecques de l'Asie Mineure*, Varsovie 1968, 26 κ.έ. L. Robert, ὁ.π.

12. Βλ. π.χ. Χ. Μακαρόνας, ΠΑΕ 1949, 151 κ.έ., *Μακεδονικά 2Β'* (1941-1952), 599, ἀρ. 12.

13. Βλ. π.χ. τά ἀνασκαφικά στοιχεῖα τοῦ ἡρώου, ἐποχῆς Κλαυδίων, στό Στρατόνι Χαλκιδικῆς στό ΑΔ 18 (1963) (1965) Χρον. 206 κ.έ. καί Π. Θέμελη, Ἡ Δέσποινα τοῦ Στρατονίου, ΑΔ 19 (1964) (1965) Μελ. 113 κ.έ. Γιά τό ἡρῶο, ἐποχῆς Τραϊανοῦ, στό Παλατιανό τοῦ Κιλκίς, βλ. Φ. Ζαφειροπούλου, τό Ἡρῶο τοῦ Κιλκίς, *Κέρνος*, Θεσσαλονίκη 1972, 43 κ.έ., ὅπου καί ἡ παλιότερη βιβλιογραφία. Στό ἀρθρο περιλαμβάνεται καί μία εὐσύνοπτη ἀναφορά στή μορφή τῶν ἡρώων καί τά γενικά χαρακτηριστικά τους, κυρίως σ. 45, ὑποσημ. 15. Στήν περιοχή τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας ἄλλο ἕνα κυκλικό ἡρῶο (;) ἀναφέρεται στό Ἀρχοντικό Πέλλας, Π. Χρυσοστόμου, Ἡ τοπογραφία τῆς βόρειας Βοττιαίας, *Μνήμη Δ. Λαζαρίδη*, Θεσσαλονίκη 1990, 223.

SOMMAIRE

FLAVIA HÉDÉA UNE INSCRIPTION FUNÉRAIRE DE THESSALONIQUE DE L'ÉPOQUE ROMAINE IMPÉRIALE

Le présent article traite d'une inscription funéraire, gravée sur le marbre et provenant d'une sépulture mise à jour dans un cimetière, à l'Est de Thessalonique. Cette inscription se trouve actuellement dans le campus de l'Université Aristote de la ville.

Le texte de l'inscription comporte quatre vers qui mentionnent deux jeunes gens de Thessalonique, de l'époque romaine impériale: Flavia Hédéa et son frère Euporos. En outre, l'inscription nous autorise à penser que la tombe avait un caractère monumental, puisqu'il s'agit d'un hérôon.

Έ. Τρακοσπολύου, εικ. 1.: Πανεπιστημιούπολη Θεσσαλονίκης, Υπαίθριος χώρος Μετεωροσκοπείου.
Ένδειγμα οικοδομικό μέλος ταρικού κτίματος. (S. 130).

Έ. Τραχοσοπούλου, εικ. 2.: Έπιγραφή. (S. 132).

Έ. Τραχοσοπούλου, εικ. 3.: Έπιγραφή. (S. 132).